

4. Tallinna Munitsipaalpolitsei Amet // [Офіц. сайт Департаменту муніципал. поліції міста Таллінн]. URL: <http://tallinn.munitsipaalpolitsei.ee> (дата звернення: 20.03.2019).

Одержано 26.03.2019

УДК 343.54

ІВАН АНДРІЙОВИЧ ГРАБАЗІЙ,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та розкриття злочинів

факультету № 2 Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0001-5563-2361>

ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПІДРОЗДІЛАМИ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ОБІГОМ ПОРНОГРАФІЧНИХ ПРЕДМЕТІВ

Всеохоплюючий вплив злочинності на процеси формування громадянського суспільства та розбудови демократичної правової держави в Україні сягнув безпрецедентних масштабів, що дозволяє говорити про наявність суттєвої загрози національній безпеці країни. Поширення злочинності та масштаби злочинної діяльності кримінальних структур є такими, що проблема боротьби з нею сьогодні стає в ряд першочергових і потребує провадження цілого комплексу невідкладних заходів державної та суспільної протидії. Кримінальна ситуація в державі продовжує неухильно загострюватись, що супроводжується істотною трансформацією злочинності, ускладненням її структури, зростанням відносно нових видів кримінально караних діянь (розповсюдження порнографічних предметів, торгівля людьми, комп'ютерна злочинність тощо).

Крім того, невирішеність низки проблем у сфері протидії злочинності, зокрема, її попередження та профілактики, пов'язаних значною мірою з відсутністю необхідних коштів, а також динамічні процеси, що відбуваються в економіці та соціальній сфері країни (виникнення значної кількості нових суб'єктів господарювання та форм господарської діяльності, зміни у сфері зайнятості, зростання урбанізації та міграції тощо) – сприяють виникненню ряду негативних соціальних явищ: бідність, безробіття, дитяча бездоглядність, жебрацтво. Ці явища, в свою чергу, негативно впливають на стан злочинності та правопорушень, їх структуру, форми та способи протиправної діяльності.

Змушені констатувати, що за останнє десятиріччя статистичні показники обігу продукції порнографічного характеру стрімко зросли. Причиною цього є зниження вікової планки інтересу до секс-продукції, комп'ютеризація і інтернетизація населення України. Сучасні інформаційно-цифрові технології та Інтернет стали справжніми осередками порнографії. За результатами проведеного опитування (респонденти були мешканцями Київської, Дніпропетровської, Миколаївської, Одеської, Харківської та Херсонської області України) 71 % користувачів Інтернету заявили про відвідування порносайтів щомісячно. З цього числа опитаних 67 % осіб були у віці від 12 до 30 років. 20 % респондентів стверджували, що вони відвідують такі сайти частіше ніж раз на рік. І лише 9 % осіб, що користуються мережею Інтернету, стверджували, що раз на рік відвідують сайти в яких розміщується інформація порнографічного характеру. Невтішними є показники опитувань серед осіб, які не мають доступу до світової інформаційної мережі. Так, 88 % опитаних чоловіків заявили, що вони неодноразово знайомилися з продукцією порнографічного характеру. Менший показник у жінок – 67 %. На питання відносно втраченого або невтраченого інтересу до порнографічної продукції 64 % чоловіків і 38 % жінок стверджували, що повного інтересу до порнографії вони не втратили [1, с. 97]. Саме цей фактор занадто ускладнює боротьбу з порноіндустрією. При такому попиті порнографічної продукції діяльність Національної поліції щодо попередження злочинів, передбачених ст. 301 КК України, на жаль набирає антагоністичний характер [2, с. 206–209].

Не аби яку роль у справі попередження злочинів, пов'язаних з обігом порнографічних предметів зокрема за участю неповнолітніх відіграють підрозділи ювенальної превенції Національної поліції України.

Основними повноваженнями підрозділів ювенальної превенції щодо попередження злочинів, пов'язаних з обігом порнографічних предметів зокрема за участю неповнолітніх є:

- планування і реалізація профілактичних заходів у дитячому середовищі щодо попередження негативних явищ серед дітей;
- контроль за дотриманням суб'єктами підприємницької діяльності вимог законодавства щодо заборони продажу неповнолітнім особам алкогольних, слабоалкогольних напоїв і тютюнових виробів, а також щодо дотримання обмежень перебування дітей у нічний час у закладах, в яких провадиться діяльність у сфері розваг, та закладах громадського харчування;
- вжиття заходів для запобігання і припинення стосовно дитини будь-яких протиправних діянь;
- унесення до підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності обов'язкових для розгляду подань про необхідність усунення причин та умов, що призводять до вчинення дітьми адміністративних і кримінальних правопорушень;
- участь у профілактичних заходах щодо запобігання дитячій бездоглядності та правопорушенням серед дітей;
- проведення ознайомлювальних, попереджувальних і виховних бесід з дітьми та їх батьками, законними представниками, членами сім'ї з метою усунення причин і умов, які сприяли вчиненню адміністративного чи кримінального правопорушення дитиною;
- відвідування дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах, за місцем їх проживання разом із службою у справах дітей для з'ясування умов проживання;
- залучення дітей до участі в просвітницько-профілактичних чи корекційних програмах;
- інформування відповідних місцевих органів державної влади щодо батьків, інших законних представників, які не виконують обов'язки щодо виховання дітей, жорстоко з ними поводяться чи вчиняють стосовно дітей домашнє насильство;
- ініціювання перед службами у справах дітей, відділами охорони здоров'я місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування питання про направлення дитини до відповідного закладу для надання необхідної медичної, психологічної допомоги;
- вжиття заходів індивідуальної профілактики з дітьми, схильними до вчинення правопорушень.

Що ж до припинення злочинів, пов'язаних з обігом порнографічних предметів зокрема за участю неповнолітніх, то такі заходи здійснюються на стадії безпосереднього посягання (замаху), а також вчинення (у випадку триваючих злочинів). Заходи з припинення злочинів зазвичай характеризуються малим проміжком часу для ухвалення рішень і проведення певних дій. Тому ці заходи мають здійснюватися оперативно (швидко), цілеспрямовано, з дотриманням вимог конспірації.

Ефективність припинення злочинів, пов'язаних з обігом порнографічних предметів зокрема за участю неповнолітніх визначальним чином залежить від отримання своєчасної та вірогідної інформації щодо місця, часу, способу, співучасників, розподілу їх ролей у вчиненні злочину. Назначена інформація використовується для:

- планування заходів з припинення злочину;
- координації діяльності суб'єктів, що беруть участь в припиненні злочину;
- обрання способу документування заходів з припинення злочину.

Таким чином, інформація не просто зумовлює ухвалення конкретних рішень у сфері припинення злочинів. Вона лежить в основі організації діяльності щодо припинення злочинних проявів.

Висновки. Враховуючи фактори, які сприятимуть швидкому розвитку обігу порнографічних предметів у суспільстві, пропонуємо вжити наступні дії, які дозволять знизити його рівень.

По-перше, варто розгорнути державну кампанію щодо проведення підрозділами ювенальної превенції роз'яснювальної роботи серед дітей шкільного віку та їхніх батьків стосовно з'ясування усіх аспектів суспільної небезпеки порнографічних виробів, проводити пропагандистські лекції з констатацією негативних наслідків до яких може призвести перегляд матеріалів порнографічного характеру. По-друге, суспільству слід доводити у доступній науково-публіцистичній формі твори, які показують прогресуючий рівень падіння суспільної моралі з демонстрацією шкідливих соціальних явищ, які породжуються аморальністю. По-третє, слід формувати національну культуру сексуально-статевих відносин, з урахуванням народних традицій та звичаїв. Парадигми традицій та звичаїв вже закладені у підсвідомості та у пам'яті людей через залучення до цієї роботи підрозділів ювенальної превенції. У зв'язку з цим, при активації інформації, яка зберігається у підсвідомості або у глибинній пам'яті людини значно полегшуються пізнавальні процеси, а сформовані переконання стають більш стійкими.

Застосування цього психологічного механізму впливу забезпечить більшу ступень розуміння шкоди, яка може завдати порнографія з одночасним порозумінням процесів гармонійного співіснування індивідуума в соціумі та у малій соціальній групі.

Безумовно, що вказані шляхи подолання зросту обігу порнографії потребують більш ретельних наукових доробок у зв'язку з чим, визначені вище проблемні питання можуть стати предметом подальших досліджень. Проте сподіваємось, що зазначені вище заходи у всякому разі дозволять зменшити кількісні показники обігу предметів порнографічного характеру в нашому суспільстві.

Список бібліографічних посилань

1. Козленко О. О. Протидія оперативними підрозділами ОВС України злочинам, пов'язаним з обігом порнографічних предметів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2015. 257 с.

2. Жилін Є. В. Особливості профілактики виготовлення, розповсюдження та збуту предметів порнографічного характеру // Попередження злочинів суб'єктами оперативно-розшукової діяльності : матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 17 груд. 2010 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2010. С. 206–209.

Одержано 26.03.2019

УДК 349.2(477)"18"

ВОЛОДИМИР АНАТОЛІЙОВИЧ ГРЕЧЕНКО,

*доктор історичних наук, професор, заслужений працівник освіти України,
завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;*

 <http://orcid.org/0000-0002-6046-0178>

КОНЦЕПЦІЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПРАВА ПРОФЕСОРА ХАРКІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ К. К. ГАТТЕНБЕРГЕРА (1843–1893 рр.)

Теорія поліцейського права почала розроблятися в Російській імперії, в тому числі й в університетах на теренах України, з початку XIX століття. Ще у 1809 р. професор Харківського університету Людвіг Якоб написав книгу "Grundsätze der Polizeigesetzgebung und der Polizeianstalten" («Основні засади законодавства поліції»). В університетах імперії викладання поліцейського права було введено у 1835 р. і у зв'язку з цим були створені кафедри законів благоустрою та благочиння. У 1864 р. вони були перейменовані у кафедри поліцейського права [1, с. 35, 36].

Показником недостатньої розробленості поліцейсько-правової теорії в цей час була та обставина, що серед учених, що займалися цією проблемою, важко було, за правильним спостереженням відомого вченого-правознавця кінця XIX – початку XX ст. В. Ф. Дерюжинського, «знайти хоча б двох згодних між собою щодо таких істотних питань, як завдання науки, визначення кола явищ, які треба вивчати, характеру та прийомів дослідження» [2, с. 7–8].

Одним з тих, хто плідно займався розробкою теоретичних питань поліцейського права, був професор Харківського університету Костянтин Костянтинович Гаттенбергер (1843–1893). У 1866 р. він закінчив юридичний факультет Харківського університету зі ступенем кандидата прав. Був залишений Радою університету стипендіатом для приготування до професорського звання з дисципліни «поліцейське право». З 1868 р. у званні приват-доцента розпочав читання лекцій з поліцейського права. У 1870 р. захистив магістерську дисертацію «Про вплив російського законодавства на продуктивність торгового банківського кредиту» на ступінь магістра. У 1872 р. у Київському університеті захистив докторську дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора політичної економії «Законодавство і біржова спекуляція» і був затверджений професором кафедри поліцейського права Харківського університету [3, с. 268–270]. У 1905 р., уже після смерті вченого, його колеги та учні опублікували його книгу «Вступ до курсу поліцейського права» («Введение в курс полицейского права»), де була викладена його власна концепція поліцейського права.

Ця концепція базується на критиці методології «старої» школи поліцейського права, представники якої, за його словами, «перетворювали науку поліцейського права в мистецтво». У зв'язку з цим вчений розмірковує над відмінністю між наукою та мистецтвом, зокрема у сфері управління. При цьому він спирається над формулювання Джона Стюарта Мілля з цих питань, який писав: «Наука та мистецтво відрізняються один від одного як мислення відрізняється від